

»Ansættelse af sten på Bogense købstads indvånere«

Skatteligning i Bogense 1822-1866.

Af *Hans Henrik Jacobsen*

- »Hvor mange *sten* er du sat til i år?«
- »Halvanden. – Hvad med dig?«
- »Mig har de knageme sat til to *sten*«.
- »Så må du da klage!«
- »Tror du, jeg får noget ud af det? Jeg har jo haft nok at lave«.
- »Du kan da prøve!«
- »Det hjælper nok ikke. De kender os for godt, du«.

En besynderlig snak om *sten*, vil de fleste nok synes. Ikke desto mindre har borgerne i 1800-tallets Bogense ofte diskuteret *sten*, og det har været et emne, der har kunnet hidse sindene op. Det var sidst på vinteren, emnet var aktuelt, og samtaler som ovenstående er der uden tvivl blevet ført mange af.

Det, der skjuler sig bag de mystiske *sten*, er skatteligning. Efter forordning af 1682 styredes byen af en byfoged, og han blev bistået af 4 eligerede borgere, der navnlig havde medbestemmelsesret i økonomiske forhold og følgelig medansvar for skatteligningen. Med købstadsloven af 1837 afløstes de eligerede borgere af en borgerrepræsentation, og der indførtes *ligningskommission* samt kærnerstilling som borgerligt ombud. I spidsen for bystyret stod fortsat byfogeden. Sådanne forholdt det sig, indtil borgerrepræsentationen ifølge købstadskommunalloven af 1868 afløstes af byråd med gl. udnævnt borgmester som formand.

Fra 1797 fik borgerne ret til at vælge deres egne repræsentanter, hvilket skete ved en rådstuesamling i begyndelsen af året. Derudover udpegedes de borgere, der det kommende år skulle have »byens bestillinger«, og heriblandt var 4 *takserborgere*, der foretog det grundlæggende arbejde for

skatteligningen. Oprindeligt fulgte man den praksis, at takserborgerne selv udpegede deres efterfølgere, men omkring 1830 indførtes den praksis, at de udpegedes af borgerne. *Ligningskommissionen*, der afløste takserborgerne, skulle ifølge købstadsloven af 1837 »vælges af det samlede Borgerskab ved et frit Valg«. Af et regulativ, der udarbejdedes for Bogense købstad i anledning af den nye købstadslov, fremgår det, at ligningskommissionen skulle udgøres af 2 købmænd, 2 håndværkere og 2 avlsbrugere. På denne måde sikrede man sig, at skatteligningen blev lagt i hænderne på en kommission, hvis medlemmer havde et bredt kendskab til byens befolkning. Der skulle udfærdiges ligningslister, der skulle fremlægges til eftersyn, og såfremt der var borgere, der var utilfredse med den foretagne ligning, havde de ret til at indgive klage.

Det påhvilede som før borgerne at bære »byens tyngde«, og der svarede skat dels af næring, dels af formue og lejlighed. Lejlighed anvendtes i betydningen økonomisk formåen = skatteevne, og det var i praksis ensbetydende med grund og derpå liggende ejendom (jvf. Ordbog over det danske Sprog, bd. 12, sp. 596).

Hvad takserborgere og ligningskommission havde ansvaret for i den her omhandlede periode, har vi kendskab til ud fra bevarede kommunale regnskaber i perioderne 1823-39 og fra 1856 og fremefter. I perioden 1823-39 lå de årlige pålignede skatter således mellem 801 rdl. og 1.399 rdl., i perioden 1856-67 mellem 6.643 rdl. og 8.881 rdl. Byen havde andre indtægter, men de var beskedne, og godt 90% af byens samlede udgifter dækkedes i de to perioder af kommunale skatter på henholdsvis næring og formue og lejlighed.

Og hvilket princip gik man så frem efter ved skatteligningen i Bogense? Ja, her er det, stenene kommer ind i billedet, og da det er noget enestående for Bogense og mig bekendt ikke kendes fra andre byer her i landet, skal der redegøres nærmere for princippet:

Der er bevaret ligningslister fra 1822, og systemet var følgende: Et bestemt antal *sten*, som blev fastsat af bystyret, blev fordelt mellem borgerne efter næring og formue og lejlighed, og de svarede skat i forhold til antallet af pålagte sten. Laveste takst var $\frac{1}{8}$ sten, næstlaveste $\frac{1}{4}$ sten osv., og den, der blev sat til $\frac{1}{4}$ sten, betalte dobbelt så meget som den, der var sat til $\frac{1}{8}$ sten. Den højeste takst, der er fundet i materialet, er 17 sten. Det var købmand H. Levinsohn, der i 1857 blev sat til 17 sten i næringssskat.

Den næste i rækken det pågældende år var gæstgiver F. Andersens enke, der var sat til $7\frac{1}{2}$ sten. 148 af byens borgere kunne nøjes med $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{8}$ sten, og de betalte tilsammen kun godt og vel det samme som købmanden og gæstgiverens enke.

I 1820'erne og 1830'erne svarede borgerne skat på grundlag af ca. 150 sten. Efterhånden som udviklingen skred frem, var det nødvendigt at forøge antallet af sten. I 1850'erne oversteg antallet af sten for skat på formue og lejlighed således 300, i begyndelsen af 1860'erne 400. Under normale forhold blev der udskrevet næringsskat efter et antal sten, der lå under det antal sten, hvorefter der blev udskrevet formue- og lejligheds-skat.

Der er bevaret ligningslister for to samlede perioder (med undtagelse af året 1832), og heraf fremgår den øgede udskrivning på baggrund af øgede udgifter:

Formue og lejlighed

1822	158 $\frac{3}{8}$ sten
1823	154 $\frac{3}{8}$ sten
1824	148 $\frac{3}{8}$ sten
1825	150 sten
1826	150 $\frac{1}{2}$ sten
1827	149 $\frac{7}{8}$ sten
1828	147 $\frac{6}{8}$ sten
1829	148 $\frac{5}{8}$ sten
1830	148 $\frac{7}{8}$ sten
1831	152 $\frac{1}{2}$ sten
1833	147 $\frac{1}{8}$ sten
1834	149 $\frac{3}{4}$ sten
1835	146 $\frac{7}{8}$ sten

Første side af »Ligningsliste paa Formue og Leilighed for Aaret 1859«. Mere end halvdelen af de højest beskattede var at finde blandt byens købmænd. – Det pågældende år lignedes der på grundlag af 395 $\frac{7}{8}$ sten. Skatten blev fordelt på 392 skatteydere, og heraf fik 18 pålagt ca. 30% af stenene.

	Rim	
Djebmænd H. Grønsohn	13 + 13	+
Apoteker Richter	9 + 9	+
Tjufftmaad Waadsgaard	8	
Djebmænd H. Barfoed	8 + 16	
Kafoer Turgensen	7 1/2 - 7 1/2	
Djebmænd A. A. Hansen	6 1/2	
A. Willefsen	6 1/2 - 13	
Djebmænd E. C. Barfoed	6	
Gjæstgiver J. Andersens fuldtidige	6	
Djebmænd G. Laurisen	6 + 18	
Sarner Hasfjellalck	5	
Hedemanns Hjælpes Bred	5	+
Doctør Baacke	5 + 15	
Brandvæsenstr. J. Rasmussen	4 1/2	
Djebmænd H. F. Rosenberg	4 1/2	
F. A. Koller	4 1/2	
Koller. Hansen	4 1/2 - 18	
Talbereder H. Tjeller	4 1/2 - 9 1/2	
	115 3/4	

	Formue og lejlighed	Næring
1857	378 5/8 sten	342 7/8 sten
1858	397 7/8 sten	352 1/4 sten
1859	395 7/8 sten	356 1/8 sten
1860	399 sten	356 5/8 sten
1861	401 1/4 sten	361 1/2 sten
1862	416 1/4 sten	363 1/8 sten
1866	443 5/8 sten	375 3/8 sten

Sammenlignes det pålignede antal sten med den udskrevne skat i den sidste periode, hvor der er bevaret ligningslister for såvel formue og lejlighed som næring, fremgår det, at en sten har svaret til ca. 10 rdl.

Efterhånden blev det praksis kun at anføre ændringer i antallet af sten. Som regel var der tale om én sten eller mindre, der skulle lægges til eller trækkes fra, og det skete skønsmæssigt for 30-80 skatteydere om året. Gjorde der sig noget særligt gældende, kunne der foretages større ændringer. Eksempelvis blev møller Rasmussen i 1845 nedsat 1½ sten, da han »ved Møllens Brand havde tabt betydelig i Næring«.

Ligningskommissionen lod i den mellemliggende periode udarbejde »Fortegnelse over Grunde, hvorfor og hvem der ere aftagne eller pålignede i Communeskatten«. Det skete eksempelvis den 13. marts 1851, og det fremgår, hvad ligningskommissionen tog hensyn til, når der foretoges ændringer i fordelingen af sten. Borgere, der mente sig berettiget til at blive sat til et som regel mindre antal sten, kunne skriftligt anmode derom, og det fremgår af fortegnelserne, om der blev taget hensyn dertil.

Ialt 50 borgere er opført på listen, og heraf fik 44 foretaget ændring i ligningen. Kun i 4 tilfælde blev der pålagt eller aftaget 1 sten, i øvrige tilfælde 1/2, 1/4 eller 1/8 sten, enten på næring eller på formue og lejlighed, i mange tilfælde på begge dele. I de fleste tilfælde er motiveringen yderst kortfattet: 7 fik nedsat antallet af sten på grund af »aftagende næring«. I 8 tilfælde skyldtes forøgelsen »forbedrede (formue)omstændigheder«, mens der i 7 tilfælde var tale om afhænding eller køb af ejendom samt opførelse af nybygning. I de 4 resterende tilfælde foretoges ændringen, fordi ligningskommissionen fandt, at vedkommende var »for lavt ansadt i Forhold til dem, hvormed de rettelig kunne sammenlignes«.

Ikke mindst byens brændevinsbrændere havde ligningskommissionen kig på. Gæstgiver F. Andersen fik lagt 1/2 sten på formue og lejlighed og 1/2 sten på næring »deels paa Grund af at hans Brænderie drives med den doppelte Kraft, som de fleste andre Brænderier har, samt paa Grund af en forøget Næringsdrift som Billardholder«, mens brændevinsbrænder Jørgen Hansen fik lagt 1/2 sten på formue og lejlighed og 1 sten på næring »paa Grund af Brænderiets fordoblede Drift, i Forhold til de andre store Brænderier, og det saaledes har vüst sig, at det drives stærkest af alle her i Byen. Dertil kommer hans Jordbrug i Forening med det tiltagende Kroehold – og en iaar nye opført Bygning. Dette tilsammenlagt finder Com. kunne give Anledning nok til denne Forhøielse«. Yderligere begrundelse gives i listens afsluttende bemærkninger: »Commissionen har forskaffet sig en Udskrift fra Toldkammeret, hvoraf sees, at Middeltallet paa Afgiften af Brænderier i afvigte Aar har været 7 á 800 rd., hvoraf man beregne 2 Steen«. Gæstgiver Andersen havde betalt 1.300 rdl. i afgift, Jørgen Andersen 1.350 rdl., og så kunne ingen af dem komme uden om en forhøjelse.

De sidste 6, der er anført på listen, må have søgt om nedsættelse, eftersom det afsluttende begrundes, hvorfor kommissionen ikke finder rimelig grund til en sådan: Muremester M. Jørgensen finder man ikke grund til at nedsætte, eftersom han fortsat har en svend i sit brød. Købmand Fahnøe junior må også acceptere uændret ligning, eftersom han har »en stor Kornhandel i Forhold til de andre Kornhandlere«, og det samme må tobaksfabrikant Knap, som kommissionen »aldeles ikke finder for høit ansadt, da en Fabrik af den Størrelse ikke kan drives uden betydelig Capital«. Heller ikke købmand H.C. Andersen slap med et færre antal sten: »Det er Commissionen aldeles ubekjendt, at han har forringet ligesaalet sine Næringer som Formueomstændigheder;... vel er det Com. bevi(d)st, at han ifjor havde Havarie med sit Fartøj, men man antager ikke, at han derved havde noget effectivt Tab«.

Ansættelse i sten beroede i nogen grad på et skøn. Byen havde i midten af 1800-tallet ca. 1.500 indbyggere, og man havde et så godt kendskab til de enkeltes håndtering, at der kunne foretages en rimelig skatteligning, selv om de enkelte ikke selvangav, hvad de havde i indtægt og formue. Var man utilfreds, kunne man klage, og det var der nogle, der benyttede sig af hvert år. Helt forgæves var det ikke – sådan som den ene af Bogenseborgerne antydede indledningsvis i den fingerede samtale – idet klager af

og til blev imødekommet. – Oftest var klagerne kortfattet og uden dokumentation:

Til Hr. Byfogde Baasgaard og de Hr. Æligerede Borgere.

Jeg seer mig nødsaget til at Klage da jeg haver Svaret af de 3/8 Steen nu 2de Aar som er mig for svært efter min Familie og der er ikke en af mine Medkolegaer som staar mere end for 1/4 Steen som arbeider med egne Hender ligesaa velsom jeg maae, saa jeg ved ikke vad Grund der kan være til at sætte mig Høyre end di andre, da Torvet kan vist ikke regnes for et af di mest belegende Stæder, da jeg er yderst nødsaget til at bede de Høyærede Herrer at aftage mig 1/8deel deraf ellers finder jeg mig nødsaget til at søge videre.

Bogense d. 9. Februari 1834.

Ærbødigst

Johannes Nielsen, Skomagemester.

Ærbødigst Promemoria!

Undertegnede vover hermed at fremkomme med Besværing over i Henhold til min Formue og Næring, i Sammenligning med adskillige andre Medborgere, at være for høit ansadt i Stensætningen; da jeg af min Eien-dom svarer 34 Rdl. aarlig Rente thinglyst Gjæld, og min Næring snarere er formindsket end tiltaget efter Nutiden; hvoraf jeg forventer mig den ærede Repræsentations Medvirkning til at maae blive Favoriseret i Ligningen.

Bogense, d. 8.3.1848.

Ærbødigst

J.B. Bareisen (Dreiermester).

Ærbødigst Præmemoria.

Ifølge min Skatteansættelse i Formue og Læilighed er jeg saa fri at anmode den ærede Kommunalbestyrelse om, at tage samme under Overveielse. Og haaber jeg, at den ærede Bestyrelse vil finde denne min Skatteansættelse for høi i Forhold til mine Omstændigheder.

Bogense d. 22de Februar 1856.

Ærbødigst

E. sal. Møller.

N° 15

Den mig i Aar paalakte forfærlige af
 Hønsjøen den øredede Ligningskommission
 har befjælet at paalægge mig, og til Grund
 har anført forbedret Næring, kan jeg ei
 imidlertid at gjøre den øredede Kommunalbestyrelse
 opmærksom paa, at førstnævnte Komition aldeles har feilet, da
 jeg tværtimod har maatte tilsætte i disse 3 Krigsaar.
 Til yderligere Oplysning, vil jeg her meddele
 at jeg i det sidste Aar ei har haft nogen Lære
 Dreng, blot i nogle faa Maaneder af Vinteren
 har jeg haft en Dreng, og har saaledes maatte
 lønnet Svende til et Beløb af 280 Rdr. foruden
 Kosten. Jeg haaber derfor, at maatte blive
 befriet med større Skattepaalæg end de foregaaende
 Aars ansættelse.

Medlidenhed
 N. P. Holst.

Børgense d. 8de Marts 1851.

En af dem, der indsendte klage i 1851, var malermester N. P. Holst, der som de fleste af byens håndværkere betalte et ikke særligt højt beløb i skat: »Den mig i Aar paalakte forhvielse af 1/4 Steen, som den øredede Ligningskommission har behaget at paalægge mig, og til Grund har anført forbedret Næring, kan jeg ei undlade at gjøre den øredede Kommunalbestyrelse opmærksom paa. At førstnævnte Komition aldeles har feilet, da jeg tværtimod har maatte tilsætte i disse 3 Krigsaar. Til yderligere Oplysning vil jeg her meddele at jeg i det sidste Aar ei har haft nogen Læredreng, blot i nogle faa Maaneder af Vinteren har jeg haft en Dreng, og har saaledes maatte lønnet Svende til et Beløb af 280 Rdr. foruden Kosten. Jeg haaber derfor, at maatte blive Befriet med større Skattepaalæg end de foregaaende Aars ansættelse. - Ærbødigst N. P. Holst.

En af dem, der klagede i 1851, var skipper Lars Jespersen. Af den på rådhuset fremlagte liste, fremgik det, at han havde fået pålagt en hel sten i formue og lejlighed og 1/2 sten i næring »paa Grund af tilkjøbt Eiendom, hvorved Commissionen er kommet til Kundskab om, at han eier større Formue end man troede han var i Besiddelse af, samt desforuden forud at være for lavt ansadt«. – Det var en af de største forhøjelser det pågældende år, og skipperen greb omgående pennen:

Til den ærede Communalbestyrelse i Bogense.

I følge de paa Raadhuset henlagt Grunde angaaende Skatteansættelsen, er jeg herved saa fri at oplyse den ærede Communalbestyrelse følgende, jeg er blevet paasat en Steen i Formue og en 1/2 Steen i Næring, med Sammenligning dertil, maa jeg anføre først, Her Levinson eier 100 Læster Skibspart samt en stor Kjøbmandshandel, Brenderi og Avlsbrug, og jeg derimod kuns 30 Læster Skibspart og Her Levinson som selv kan holde sine Skibe i Farden maae være mere fordelagtig, efter min Mening staar Her Levinson meget for laft eller jeg for høit, tillige staar foranmeldte for 10 Steen, følgelig efter Ansetning svarer han ikke efter sin Næring og Formue meget; og i lignende mænd er Her Kjøbmand N. A. Hansen til mig ansat, og Ifølge min Bygning forundre det mig meget, at jeg er paalagt saa meget, og derimod min Gjenbo kons er lagt en 1/4 Steen for en lignende Bygning. At Den eller De som haver paalagt mig i Aar, er aldeles uvidende i min Stilling og Intækt, det viser sig tydelig efter de Grunde de giver.

Bogense d. 8. Marts 1851.

Ærbødigst
Lars Jespersen.

Skipperen har tydeligvis været vred, men protesten må ikke have gjort nogen virkning på kommissionens medlemmer, idet hans forhold ikke kommenteres yderligere på den endelig liste, der fremlagdes på rådhuset den 13. marts. Det middel, man ofte greb til, var sammenligning med andre skatteborgere, og i dette tilfælde var det et par af byens matadorer, der måtte holde for.

Blandt de højest beskattede var byens købmænd. En af dem var Iver Fahnøe, der er opført på de ældste lister med omkring 13 sten. I slutningen af 1820'erne etablerede sønnen Jens Fahnøe (f. 1804) sig som købmand i

S d h e m a

til

Selvangivelse af de Skattepligtige, der have fast Bopæl i Communen.

I Henhold til Reglerne i § 3 af Lov af 25de Juli 1867 om en overordentlig Skat for Tidrummet fra den 1ste April 1867 — 31te Marts 1869 jfr. samme Lovs § 4 angiver

Undertegnede *H. Christoffersen Bødkerfor 70 Børn*
boende i *Bøgensø*

at min Indtægt i det sidste Aar uden at være nedsat efter § 7 har udgjort: *200 Rdl.*

Af denne Indtægt hidrører — — — fra fast Grund, Lænde, Næringværi i

Bødkerfor 70 Børn i *Bøgensø* i
Bødkerfor 70 Børn i *Bøgensø* i
Commune, Embede, Bestilling som i
Commune.

Bøgensø den *11* October 1867.

Til
Skattecomitéen for *Bøgensø* Commune. (Udskrift) *H. Christoffersen*

Datidens selvangivelser voldte ikke store problemer sammenlignet ved vore dages, og tilmed var det frivilligt at udfylde selvangivelse. Hvad bødkermester H. Christoffersen havde at anføre på sin selvangivelse i 1867, hvor systemet med selvangivet indtægt indførtes, var, at han havde tjent 200 rdl. ved »Bødkerprofession ved egne Hænders Arbejde«.

Bøgensø, og listerne viser, at det gik støt fremad med hans forretning:

1828:	3 sten	1831:	4 1/2 sten	1834:	5 3/4 sten
1829:	3 sten	1832:	5 1/2 sten	1835:	6 1/4 sten
1830:	4 sten	1833:	5 3/4 sten	1836:	6 1/2 sten

Fordelingen af sten på samtlige skatteydere fremgår eksempelvis af listerne fra 1857 og 1859:

Antal sten	Formue og lejlighed		Næring	
	1857	1859	1857	1859
17			1	
15				1
13	1	1		
9		1		
8 1/2				1
8	1	2		2
7 1/2	2	1	1	1
7 1/2			5	2
6 1/2	1	2		2
6	4	3	2	1
5 1/2	2		2	2
5 1/4	1			
5	2	3	4	2
4 1/2	4	4	1	1
4 1/4	1	1	1	1
4	5	8	4	8
3 3/4	1	1		
3 1/2	5	4	6	5
3 1/4	5	2	1	1
3	3	9	7	8
2 1/2	8	7	3	2
2	11	12	11	10
1 3/4	1	1	1	
1 1/2	9	12	13	11
1 1/4	13	10	7	11
1	30	27	33	32
3/4	46	44	33	32
1/2	54	57	41	50
3/8	13	21	16	18
1/4	58	71	65	62
1/8	97	88	83	89
Samlet antal skatteydere	378	392	341	355

Det var – som man kan forvente – købmændene og de erhvervsdrivende (farvere, felberedere, brændevinsbrændere) samt enkelte embedsmænd (apoteker, læge, byfoged, præst, toldforvalter, postmester), der var at finde blandt de højeste skatteydere. På den nederste og mest omfattende del befandt sig fortrinsvis håndværkssvende, handelsbetjente, søfolk, husmænd og daglejere. Den store mellemgruppe udgjordes af håndværkere.

En sammenligning mellem listerne fra de to år viser, at størsteparten af skatteyderne beholdt det samme antal sten fra år til år:

Antal sten 1859 i forhold til 1857	Formue og lejlighed 1859	Næring 1859
Uændret antal sten	251	225
Pålagt 1/8 sten	12	7
Pålagt 1/4 sten	14	12
Pålagt 1/2 sten	17	18
Pålagt 3/4 sten	4	2
Pålagt 1 sten	3	6
Pålagt mere end 1 sten	3	1
Aftaget 1/8 sten	3	8
Aftaget 1/4 sten	5	6
Aftaget 1/2 sten	7	6
Aftaget 3/4 sten	0	2
Aftaget 1 sten	2	2
Aftaget mere end 1 sten	2	2
Antal nye skatteydere	67	55
Samlet antal skatteydere	392	355

Når der foretoges større ændringer, forelå der som nævnt ekstraordinære situationer. I to tilfælde var der eksempelvis tale om fallitbo. I det ene blev der aftaget 1 1/2 sten i formue og lejlighed og 3 sten i næring, i det andet 3 1/2 sten i formue og lejlighed og 4 1/2 sten i næring. En bager, der havde været sat til 3 sten, døde, og hans enke blev kun sat til 3/4 sten i formue og lejlighed. En handelsbetjent havde etableret sig som købmand og steg fra 3/4 sten til 2 1/2 sten i formue og lejlighed.

Skatterne blev det pågældende år fordelt på henholdsvis 395 7/8 sten (formue- og lejlighedsskat) og 356 1/8 sten (næringssskat). Ca. 10% af skat-

teyderne betalte halvdelen af de pålignede skatter, og ca. 16% kunne slippe med laveste takst. Dertil kom en del, som slet ikke betalte skat. Eksempelvis er der kun opført få tjenestefolk på listerne.

I Bogense har det på dette område næppe forholdt sig stort anderledes end i andre byer. Uanset, hvor meget man har betalt i skat, har man følt, at det har været rigeligt, og man har gjort flittigt brug af muligheden for at sammenligne med de øvrige borgere. Listerne blev som nævnt fremlagt på rådhuset, og man kunne se, hvad enhver skulle betale i skat. Senere var der tale om en hel skattebog, og den blev langt op i tiden offentliggjort side for side i Bogense Avis.

Sammenlignet med vore dages forhold kan man kun finde datidens ligningsprincip ret primitivt. Selvangivelse indførtes først i 1867, og det var frivilligt, om man ønskede at benytte sig af muligheden for selv at pege på det beløb, hvorefter man mente at burde sættes i skat. Der var da også kun 63 i Bogense, der indsendte selvangivelse det første år. Nogle benyttede et færdigtrykt skema, der skulle forsynes med navn og adresse samt indtægt det pågældende år, mens andre opstillede en simpel oversigt over indtægter og fradrag. Efterhånden begyndte flere og flere at indsende selvangivelse. Omkring århundredskiftet var man kommet så vidt, at ca. halvdelen af de skattepligtige indsendte selvangivelse.

Hvad der derimod var helt specielt for Bogense, var *ligning efter sten*. Historikere, der har beskæftiget sig med beskatningsformer gennem tiderne, har ikke kunnet henvise til andre byer, hvor systemet har været benyttet, og Ordbog over det danske Sprog oplyser intet om sten anvendt i forbindelse med ligning og fordeling af en bys byrder. Sten-princippet findes på den ældste skatliste, der som nævnt er fra 1822, men det har sandsynligvis eksisteret længe før. En kendsgerning er det i hvert fald, at byens borgere var fuldt fortrolige med systemet i begyndelsen af 1800-tallet.

Kan man langt tilbage i tiden tænke sig et primitivt system, hvor man direkte har siddet med et bestemt antal sten, som man har fordelt efter folks evne til at svare skat? Hvem sidder inde med en løsning på problemet?

Kildemateriale

Ligningslister for Bogense med tilhørende materiale 1822-66 (2 pk. Landsarkivet).